

SRAMOTNA ARETACIJA

Pišu nam iz Vrha kod Buze: — Pred nekoliko je dana vič. g. župnik Peršić ispovjedaio u trkvi školsku djecu i držao im vjeronauk. Uslijed toga su djeca malo za kasnila u školu. To je različitno ovjeshenje italijanskog učitelja, pa je navodno podnio tužbu protiv našeg župnika, vič. g. Frana Peršića. Dne 13. o. mj. — u 9 sati uveče — došlo je 5 oružnika župniku te ga proglasilo aretiranim. Zatim su ga odveli u buzetški zatvor, gdje je ostao do drugog dana. Taj događaj izazvao veliko ogorčenje po čitavoj okolici.

Čovjek ne bi jednostavno mogao povjerovati, da je šlo takva vrsta moguće u državi, koja hoće da bude moderna i događaj jasno kaže, da je državljani našeg plemena lišen svake lične slobode i svakog državljanjskog prava, koje ne dopušta da bude kažnjen čovjek, koji nije ništa zagrješio. A ipak se događaju takove stvari, kojima ne bi bilo mjesta ni u Africi. Kada će biti konac takvim nepravdama?

Prijatelji naroda!

Primamo i dragovoljno uvrstavamo: — Sva pitanja društvenog života, klasna i socijalna, tehnička i industrijalna, finansijska, privredna i trgovačka zaštićena su naročitim organizacijama, koje ta pitanja rješavaju, promiču i privode u život. Samo je jedno područje ostalo bez ikakove zaštite i organizovane snage, koja bi ga unapređivala, prepuštena samome sebi i vlasti slučaja, naime moralno i etičko područje narodnog života.

A jer su moralna svijest čovjekova, njegov duh i karakter glavne poluge ljudskoga napretka i osnov, bez kojega nema ljubavi i mira među ljudima, očito je da se današnji opći kaos i društvena poremećenost imaju nužno dovesti u vezu sa nedostatkom čudoredja i morala u pojedinačnom i društvenom životu.

Treba onda potražiti nove puteve i organizovani silama preći na rad oko pročišćavanja naših duša i uspostavljanja prirodnihi i etičkih odnosa, kako bi vrednote srca i uma iz svog podređenog položaja, u koji su zapale prevlašću sirovog materijalizma, iskrisle na površinu i zauzele dostojnije mjesto u ljudskome društvu.

Pošto se ovde rači o sigurnosti i sreći naroda, a napose o uzgoju, koji je eminentno društveni problem i koji bi trebao u porodici, društvu i školi doživiti svoju obnovu u stvaranju kulture srca i duše, treba da se za ta pitanja zainteresuju svi pravi prijatelji svega naroda s jednog na drugi kraj domovine.

Stoga potpisani u cilju zbliženja moralno konstruktivnih duhova i eventualno njihove organizacije, sazivamo javni kongres u Sarajevu za 9., 10. i 11. augusta o. g. za željom, da građ, u kome je planula varnica za naše političko oslobodjenje, udari također osnov moralnog preporodu i duhovnog obnovi našega naroda.

Kongresu može pristupiti svak, bez obzira na plemu, vjeru, spol ili stazek, ko ima samo volje, spremne ili smisla da pridonese svoj dio izgradnji naše narodne etičke kulture.

Učesnici kongresa imaju najaviti na vrijeme svoj dolazak, kako bi se u današnjoj stvarbenoj krizi blagovremeno pripremilo konacista.

Pisma u pitanjima kongresa imaju se u praviti na uredništvo "Uzgajatelja", Sarajevo, Škerlića ul. 7.

Tu su modraci!

Ovih dana objavio je bolonjski «Il Resto del Carlino» članak, u kojem se bavi sa italijansko-jugoslavenskim odnosima. «Il Resto del Carlino» veli, da izmedju Italije i Jugoslavije mogu nastati dobri odnosi šamo u tom slučaju, ako Jugoslavija dade sve slobodštine i prava onoj neznanjoj italijanskoj manjini u Dalmaciji.

«Mi moramo — veli «Il Resto del Carlino» — nastojati, da se našim neoslobodjenim (i) sunarodnjacima, Italijanima u Dalmaciji, osigura položaj, da bi mogli izgnanstvo iz domovine podnositi s manjim žrtvama i manjim trpljenjem. Radi toga moramo uprijeti sve sile, da naši sunarodnjaci — Italijani — onkrak granice slobodno vrše svoja zvanja na temelju položenih ispita u Italiji. Razumije se, da to ne smijemo dozvoliti Slavenima, koji žive kompaktno uz granicu. Mi apsolutno ne smijemo dozvoliti Slavenima, da oni idu u inozemstvo i da tamo dobivaju svjedodžbe, da po tom vrše svoje zvanje medju svojim sunarodnjacima u Italiji. Uzrok je za to jasan. Kaošto nismo mogli dozvoliti Slavenima Italije opciju, jer bi zavadjanje od strane interesiranih propagandista moglo donositi gorak plod — i to ne našom krivicom i ne radi našega postupanja s njima, — nego radi sugestije, koju posvuda imaju naduhove zvonike riječi o bratstvu: istotako ne možemo dozvoliti, da bi uteća slavenska omladina išla preko granice napajati se nacionalizmom i da bi, povrativši se, podsticala irendentizam u našoj kući na veliku

štetu akcije oko bratinstva i duševnih veza, kojima moraju biti posvećena sva naša nastojanja na korist obiju država».

Medjutim «Corriere della Sera» ide još i dalje. U tom listu g. Luigi Luzzatti apelira na Ligu Naroda, da se svojski zauzme za neznanne narodne manjine u Jugoslaviji, jer da prognozi narodnih manjina spremaju prevrate, koji po svojoj prirodi predstavljaju novu sramotu kulture.

Kad se čovjek malko zamisli u gornje riječi; mora da se zblija pita: Gdje je tim ljudima logika, gdje pamet? Kad bi se gospođa malko dublje zamislila u naš položaj u Italiji, u naše trpljenje i prognošta, sigurno ne bi ovako pisali. Što više: kad bi naš položaj usporedili sa položajem one šaćice Italijana u Dalmaciji, koji uživaju posebniju slobodu i sva prava, morali bi ustupiti po crveniti od stida, pred vanjskim svijetom. Neka se samo sjete što je ministar prosvjete, filozof Gentile učinio od naših slavenskih škola u Italiji i kako su italijanski fašisti nekažnjeno palili naše jugoslavenske domove, voljuškim žilama, tukli naše nevine ljude u Istri, a da o drugome i ne govorimo. Nama se čini, da bi italijanski novinari morali najprije mestiti ispod svojih vrata, a tekar onda pred tuđjima.

Toliko za danas, a drugom zgodom progovoriti ćemo malo opširnije.

Dr. Gustav Gregorin — odlikovan

Poznati slovenački vojda u Trstu, dugogodišnji narodni poslanik, bio je ovih dana odlikovan od jugoslavenskog kralja i od jednog belgijskog društva, u kojem se nalaze najveći evropski znanstvenici. — Čestitamo!

Smrt odličnog rodoljuba.

Iz Zrenja (opć. Oprtalj) naši javljaju žalosnu vijest, da je tamo dne 9. ov. mj. u 76. godini života preminuo naš odlični rodoljub Ivan Rumenc-Rudić.

Pokojnik je bio marljiv i pošten seljak, uzorni otac i vatreni narodnjak. Svoju narodnost smatrao je najljepšim amanetom ovoga svijeta. U našim nacionalnim bojovima na Oprtaljstini stajao je uvijek u prvom redovima. Naše narodne odmetnike i mlitavce nije mogao da trpi.

Osobite zasluge stekao je sebi pokojni Rudić na početku budjenja našeg narodnog preporoda u Istri. Tada je on redovito posjećivao seljačke kuće i pozivao nepućeni svijet, da otvori oči i da prione uz narodni pokret. Posao mu nije bio lagan, jer se je morao boriti sa raznim političkočama. No Rudić to nije smelo. On je usprkos toga radio i dalje, dok nije — zajedno sa pokojnim Tončićem — osvijetlio cijelu Oprtaljstinu.

Pred mjesec dana bacila ga je bolest u krevet, gdje je ostao do same smrti. Na vječni počinak ispratila ga sva sila naroda, premda je bilo ružno vrijeme. Nekoji vele, da ovakvog pogreba još nisu vidili u Zrenju.

Ucviljenoj porodici naše iskreno saučestje, a pokojniku neka je vječna uspomena!

† Andre Ladavac.

Iz Pazina nam javljaju žalosnu vijest, da je tamo ovih dana preminuo Andre Ladavac, otac našeg bivšeg učitelja g. Antuna Ladavaca. — Rasviješenoj porodici, a naročito učitelju g. Antunu Ladavcu, naše iskreno saučestje!

Svega po malo

Slučaj «zute kuge» u Italiji.

Prema vijestima iz Rima, jedan član tamošnje aristokracije obolio je na strašnoj priljepčivoj bolesti, koja je poznata pod imenom «zuta kuga». Ta bolest dosta je česta u Japanu, a u Evropi pojavila se za vrijeme rata epidemično na francuskoj i italijanskoj fronti. U Italiji javljala se «zuta kuga» poslije rata tek sporadično, a uvijek su bile poduzete sve moguće sanitarne mjere, da se širenje bolesti spriječi. — Momentano hara u Japanu opet epidemija te «zute kuge».

Djevojka, koja spava petnaest godina.

U Johannsburgu (u Južnoj Africi) bave se liječnici već četiri godine neobičnim jednim slučajem. Radi se naime o nekoj djevojci, koja već 15 godina — spava! Pred četiri godine zainteresovali su se neki liječnici za to čudovište i prevrhli je u sanatorij, da je uzrokuje bolje proučavaju. Tu je ustanovljeno, da se bolešnica buđi tek svake pola godine, ali i ona je tako nemoguća, da nikako ne može odgovarati na pitanja. Liječnici je hrane umjetno svaka dva sata. — Uzrok ovoj čudnoj bolesti je po svojoj prilici težak jedan živčan napadaj. Pred petnaest godina umro je djevojci zaručnik nekoliko časaka prije vjenčanja i onim časom zapala je u letargično stanje u kom se i sada nalazi. — Od simptoma bolesti najviše se ističe nestajanje mišića. Liječnici se još nadaju, da će djevojku spasiti.

Katastrofa od požara.

U Moskvi buknuo je neči dan u radničkoj četvrti požar, koji se doskora strašno proširio. Osam osoba nastradalo je životom. Materijalna je šteta vrlo velika. Uzrok požaru još nije ustanovljen.

Četiri naroda, koji izumiru.

To su bezvjetno Karaiti, Samaritanci i dva arapska plemena. Od Karaiti postoji još danas samo 15 ljudi, koji žive u najstarijem dijelu Jeruzalema. Najmlađi židovi Karaita star je šezdeset godina, pa nije vjerovatno da bi imao potomaka. Od židova koji su prešli kršćanstvo, drugi jedan narod, koji je u prošlosti vršio važnu ulogu, a danas je pred nestankom — jesu Samaritanci. Oni su nastali miješanjem nekih babilonskih naroda i Izraela, a sačuvali su do danadanas svoj narodni individualitet. Njihovo glavno sjedište bila je Samarija (sredija Palestina), gdje su mali nekoliko cvatućih gradova i sela. Ali u 17 vijeku strašno su stradali od Arapa, a danas ih ima svega neko 150. U najnovije doba nastoji se, da se sačuvaju ti jadni ostaci od propasti, ali nije verovatno da će to uspjeti, Samaritanci govore arapski, ali svetim pismom smatraju još uvijek starohebrejsko. Njihova religija pokazuje mnogo poganskih elemenata, ali Samaritanci su jedini od Šenita, koji još danas primose usklađuju žrtva po pravilima biblije. I dva arapska plemena — Nuzairi i Metavili — naglo propadaju. Nuzairi su najstariji potomci starih Siraca. Ima ih neko 3000, a bave se isključivo stočarstvom. — Metavili su strašni fanatici, koji bržno izbjegavaju dodir sa inovjercima. I oni brzo izumiru kao i njihovi srodnici Nuzairi.

I tako će Palestina razmjerno doskora postati grobištem četiriju naroda.

Engleski ministarski predsjednik — potomak kralja od Jerusolima.

Neki dan održao je Baldwin na jednom banketu govor, u kom je pruž o slučajima neke zanimive podatke o svom porijeklu. Početkom vijeka tisućljeća — rekao je Baldwin — židovi su brata Baldwinu, od kojih je jedan krenuo na zapad, a drugi na istok. Onaj, koji je pošao na istok s krišćanima, postao je kasnije je jeruzalemski kralj — i preteča Sir Herbert Samuda. — Ova obavještenja odnose se svakako na brata Gotfrida Bouillonskoga, koji je vodio prvu krstašku vojnu. On sam otklonio je kraljevski naslov, ali krunu je prihvatio poslije njegove smrti njegov brat Baldwin I. To je bilo god. 1100.

Poricanje spola.

Jedan ruski učesnik, petrogradski liječnik Manuilov, obelodanio je pred kratko vrijeme u jednom njemačkom naučnom časopisu rezultate svojih četirigodišnjih istraživanja o tom, da li se može poreći i odrediti spol još nerođenoga djeteta. Danas već niko ne sumnja o tome, da spol ovisi o produktima unutarne sekrecije muških i ženskih spolnih žlijezda. Dr. Manuilov je pronašao metodu, kojom se mogu fiksirati produkti tih sekrecija; koji se poglavito nalaze u crvenim krvnim tjelescima. Dr. Manuilov istražio je 80 slučajeva i od toga kod 77 njih bila je njegova dijagnoza (određenje spola) sasvim točna. Lenjegradski genetički institut također je služio s metodom dr. Manuilova i konstatirao u 88 po sto slučajeva, da je metoda ispravna.

Neobična oporuka.

Neki mornar u Bostonu imenom Raymond Bridgeman, koji je umro, nedavno doznao je u svojoj oporuci tisuću dolara za otplatu francuskog duga Americi Bridgeman motivirao je ovu neobičnu odredbu time, da želi time manifestirati dužnost Udruženih Država, da brišu sve zavazneke ratne dugove. Saveznici pretrpjeli su mnogo toga u interesu svjetske civilizacije — veli oporuka — što je Americi bilo uštedjeno. S toga Amerika mora pomoći da se nadoknade ti gubitci!

Drvo, koje raste spram dole.

U močvarama sjeveroameričkih istočnih država raste čudnovato drvo, koje raste spram dolje. Drvo je dobro poznato među urodjenicima, jer strašno zaudara, ali pobliže nije o njemu niko ništa znao. Sada je neki naučenjak otkrio zašegnetku toga drveta. Svake godine stvaraju se novi korijeni i povlače drvo sve više u dubinu. Ovaj proces je naravski vrlo polagan, pa je dugo trebalo, dok se prirodolovci ovome dosjetili. Spomenuti naučenjak tvrdi, da nekoja drveta potječu iz doba prije Kolumbova otkrića Amerike.

Bežično upravljanje aeroplanima.

Kako javlja «Sunday Express» priredilo je britansko ministarstvo avijacije zanimive pokušaje o bežičnom upravljanju aeroplanima. Prvi pokušaji u tom smjeru zabilježeni su g. 1915. Desetogodišnja nastojanja okrunjena su uspjehom, jer već sada mogu aeroplani bez pilota praviti u zraku različite manjevrje. Najnoviji pokušaj, koji su obavljali na južnoj obali Engleske, navodno su sretno uspjeli, ali rezultati drže se u tajnosti.

Strašna malarična epidemija na Javi. Za vrijeme posljednje malarične epidemije na Javi oboljelo je svega 3000 osoba. Smrtni slučajeva bilo je preko tisuću.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI
Tisak: TISKARA «EDINOST» U TRSTU

Bersečko društvo za štednju i zajmove

POZIV

XXI. redovitu godišnju glavnu skupštinu

koja će se održavati dne 29. ožujka 1925. u 4 sata po podne u opć. uredu u Bersecu.

DNEVNI RED:

1. Čitanje zapisnika zadnje glavne skupštine.
2. Izvješće upravnog odbora.
3. Izvješće nadzornog odbora.
4. Potvrda računskog zaključka za upravnu g. 1924.
5. Izbor upravnog odbora.
6. Izbor nadzornog odbora i pomirbenog duha.
7. Slučajnosti.
8. Računi su izloženi na uvid u društvenoj pisarni.

U Bersecu, dne 15. marta 1925.

ODBOR.

Opaska: Ako ne bi bio dovoljan broj članova, to će se držati skupštinu jedan sat kasnije, bez raspravljati i voljano zaključevati u smislu društvenih pravila i zajedničkog zakona.

Veprinačko društvo za štednju i zajmove

POZIV

glavnu skupštinu

koja će se održavati dne 29. marta teč. god. u 16 sata u knjiž. gosp. Iv. Blagar u Veprincu.

DNEVNI RED:

- 1) Čitanje zapisnika prošlogodišnje glavne skupštine;
- 2) Izvješće upravnog odbora o djelovanju zadruge u god. 1924;
- 3) Izvješće nadzornog odbora o računima za god. 1924;
- 4) Odobrenje zaključnog računa za god. 1924;
- 5) Izbor upravnog i nadzornog odbora te nadzornog suda;
- 6) Slučajni predlozi i nasvjeti.

Veprinač, 1713. — 25.

ODBOR.

Opaska: U slučaju da ne bude dostatan broj prisutnih članova u gori označeno doba, glavna skupština održati će se isti dan pol sata kasnije, bez obzira na broj prisutnih članova, u smislu § 50 društvenih pravila i § 32. zadr. zakona.

ALOJZIY POWH

PIAZZA GARIBALDI 2. i. kat

Telefon 3-29

Najveće skladište satova i zlatnih predmeta u Trstu. Prodaje i na obroke

Zlato, srebro, krune, platin i umjetne zubove

kupuje **Zlatarna ALBERT POWH** Trst, Via Mazzini 46

RIJEČKA PUČKA BANKA D. D.

Piazza Dante - FIUME (RIJEKA) - Piazza Dante

Glavnica: Lit. 10.500.000 — potpuno uplaćenih

Prima štedne uloške uz najpovoljnije uvjete. Podijeljuje zajmove na vrijednosne papire te se uopće bavi svim bankovnim i štedioničnim poslovima.

Telefon br. 7-34. Doplacništvo br. 10-49 - Ravnotejstvo br. 6-87 Interurban br. 797